Íslandsdeild Evrópuráðsþingsins 3. júlí 2020

FRÁSÖGN

af fundi stjórnarnefndar Evrópuráðsþingsins 26. júní 2020.

Stjórnarnefnd Evrópuráðsþingsins fundaði með fjarfundarbúnaði. Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins tóku þátt í fundinum Rósa Björk Brynjólfsdóttir, formaður, og Bylgja Árnadóttir, alþjóðaritari. Á dagskrá voru m.a. viðbrögð við útbreiðslu COVID-19-sjúkdómsins, barátta gegn kynferðislegu ofbeldi gegn börnum og aðgengi að getnaðarvörnum, auk þess sem stjórnarnefnd fékk á sinn fund dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus, forstjóra Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar.

Í ávarpi sínu sagði Ghebreyesus að Evrópa mætti ekki sofna á verðinum gagnvart útbreiðslu kórónuveirunnar. Faraldurinn væri í vexti á heimsvísu og meiri hluti íbúa Evrópu væri enn berskjaldaður fyrir sýkingu. Hann ítrekaði að ekki væri um að ræða val á milli þess að bjarga mannslífum eða að standa vörð um mannréttindi heldur yrðu stjórnvöld að gera hvort tveggja. Það væri gert með því að skima fyrir veirunni, finna þá smituðu og einangra þá. Stærsta ógnin nú væri skortur á samstöðu milli landa og skortur á alþjóðlegri forystu. Hann bað þingmennina að styðja ákall sitt eftir evrópskri forystu um samstöðu, heiðarleika og jafnt aðgengi að bóluefnum, hlífðarbúnaði og lækningatækjum. Ghebreyesus sagði faraldurinn hafa sýnt fram á mikilvægi heilsu og nauðsyn þess að búa yfir sterku heilbrigðiskerfi. Lönd heimsins þyrftu ekki aðeins að bregðast hratt við heimsfaraldrinum heldur einnig að fjárfesta í heilbrigðisþjónustu, heima fyrir og á heimsvísu. Heilsa væri ekki lúxusvara heldur hornsteinn öryggis, stöðugleika og hagsældar.

Rósa Björk Brynjólfsdóttir spurði Ghebreyesus um áhrif heimsfaraldursins á flóttafólk og innflytjendur og bað hann að fjalla nánar um viðvaranir stofnunarinnar vegna fjölgunar smita í Evrópu. Ghebreyesus sagði stofnunina hafa strax í upphafi faraldursins unnið náið með Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna til að verja flóttamenn og flóttamannabúðir fyrir útbreiðslu sjúkdómsins. Innflytjendur og farandverkamenn hefðu einnig verið taldir í aukinni hættu þar sem þeir ættu erfiðara með að nálgast ýmsa þjónustu og upplýsingar auk þess sem húsakynni farandverkafólks gætu aukið smithættu. Mikilvægt væri að hafa í huga að enginn væri öruggur nema allir væru öruggir. Varðandi aukinn fjölda smita sagði hann mikilvægt að fagna ekki sigri í baráttunni of snemma. Löndum Vestur-Evrópu hefði mörgum tekist vel að draga úr smitum og fækka dauðsföllum meðal sjúklinga en veiran gæti náð sér hratt aftur á strik. Áfram þyrfti að skima, rekja smit og beita sóttkví og einangrun og tryggja viðbragðsgetu heilbrigðiskerfisins. Mögulega mundi fylgja vetrinum önnur bylgja faraldursins en einnig mundu heilbrigðiskerfin þurfa að kljást við árlegan inflúensufaraldur. Til þess að minnka álagið á heilbrigðiskerfið væri mikilvægt að sem flestir væru bólusettir fyrir inflúensu, sérstaklega eldra fólk og fólk í áhættuhópum. Ghebreyesus sagðist ekki vilja missa almenna borgara úr sjúkdómi sem hægt væri að fyrirbyggja á sama tíma og barist væri við veiru sem ekki væri hægt að verja sig gegn.

Miltiadis Varvitsiotis, aðstoðarutanríkisráðherra Grikklands og formaður ráðherranefndar Evrópuráðsins, kynnti áherslur grískra stjórnvalda meðan á formennsku landsins í Evrópuráðinu stendur. Varvitsiotis sagði heimsfaraldur kórónuveiru hafa gjörbreytt fyrirhuguðum áherslum grísku stjórnarinnar. Faraldurinn væri fyrsta dæmið í sögu Evrópuráðsins um viðburð sem hefði stöðvað frjálsa för fólks. Viðbrögð við heimsfaraldrinum hefðu þannig haft áhrif á grunngildi ráðsins um mannréttindi, lýðræði og réttarríkið. Mikilvægt væri að Evrópuráðið nýtti tækifærið og skilgreindi hvernig best væri að bregðast við í sams konar tilvikum í framtíðinni, þannig að full virðing væri borin fyrir mannréttindum og lýðræðislegum stjórnarháttum. Tilmæli evrópskra stjórnvalda til borgaranna hefðu miðað að því að vernda líf og almenna heilsu og almenningur hefði brugðist við af miklum þroska og sýnt nærgætni og aðgæslu. Hann ítrekaði þó að ekki mætti

líta á þessar takmarkanir á frelsi sem fordæmisgefandi fyrir framtíðina. Í hvers kyns neyðarástandi þyrftu takmörk á frelsi almennings að vera nauðsynleg, tímabundin og í stöðugri endurskoðun, og jafnframt þyrfti að gæta meðalhófs í hvívetna.

Stjórnarnefnd samþykkti ályktun og tilmæli til ráðherranefndarinnar um áhrifarík og réttindamiðuð viðbrögð við útbreiðslu COVID-19. Í ályktuninni kom fram að viðbrögð stjórnvalda við heimsfaraldri þyrftu að byggjast á þekkingu og gögnum og taka mið af mannréttindavernd. Sum ríki hefðu brugðist við með einangrunarhyggju, þjóðernishyggju og einræðistilburðum en viðbrögð annarra hefðu einkennst af umhyggju, gagnreyndum vísindum, alþjóðlegum samskiptum og virðingu fyrir mannréttindum. Í skýrslu framsögumanns með ályktuninni var bent á að árangur Íslendinga sýndi að hægt væri að ná tökum á útbreiðslu veirunnar án þess að þurfa að setja á allsherjarútgöngubann; slíkum árangri mætti ná með því að bregðast snemma og markvisst við og skima í stórum stíl. Tekið var fram að útgöngubann hefði óhjákvæmilega í för með sér takmörk á grundvallarréttindum fólks. Þingið mæltist til þess að stjórnvöld í Evrópu brygðust við heimsfaraldrinum með því að auka fjarlægð milli fólks, eftir því sem kostur væri, með tilmælum til almennings en annars með útgöngubanni. Í baráttunni við útbreiðsluna skyldi beita víðtækri skimun, smitrakningu með virðingu fyrir persónuvernd, sóttkví og einangrun. Þingið kallaði einnig eftir umbótum á Alþjóðaheilbrigðismálastofnuninni, m.a. með því að hækka hlutfall reglulegra fjárframlaga til stofnunarinnar.

Í ályktun um baráttu gegn kynferðislegu ofbeldi gegn börnum varaði þingið við aukinni hættu á misnotkun barna vegna heimsfaraldursins. Börn væru einangruð og væru þolendur í mörgum tilvikum í smitvari með gerendum ofbeldisins og fjarri þeim sem gætu veitt misnotkun eftirtekt, t.d. kennurum, íþróttaþjálfurum, heilbrigðisstarfsfólki eða lögreglu. Þingið hvatti aðildarlönd Evrópuráðsins til að setja baráttu gegn kynferðislegu ofbeldi gagnvart börnum í forgang og tryggja vernd þolenda ofbeldis. Aðildarlönd voru hvött til að fara að íslensku fordæmi Barnahúss við skýrslutöku og vitnaleiðslur yfir börnum til að forðast það að auka á áfall þolenda. Í tilmælum þingsins til ráðherranefndarinnar var einnig hvatt til þess að aðildarlönd fullgiltu samning Evrópuráðsins um baráttu gegn kynferðislegri misneytingu og kynferðislegri misnotkun á börnum, eða Lanzarotesamninginn. Najat Maalla M'jid, sérstakur fulltrúi framkvæmdastjóra Sameinuðu þjóðanna um málefnið, hvatti þingmenn til að tryggja nauðsynlega fjármuni til að berjast gegn kynferðislegu ofbeldi gagnvart börnum. Hún ítrekaði að afleiðingar kynferðislegs ofbeldis í æsku væru bæði víðtækar og langvinnar og að þolendur kæmu oft ekki fram fyrr en löngu eftir að brotin hefðu verið framin.

Rósa Björk Brynjólfsdóttir fagnaði því að minnst væri á starf Barnahúss í ályktun þingsins og skýrslu framsögumanns og sagði Barnahús gegna mikilvægu hlutverki við að vernda þolendur kynferðislegs ofbeldis. Hún sagði tímabært að líta á kynferðislegt ofbeldi gegn börnum sem heimsfaraldur. Áhrif ofbeldisins væru fjölþætt og víðtæk á heilsu og líf fólks. Hún sagði einnig nauðsynlegt að skoða nánar áhrif klámvæðingar á kynferðislegt ofbeldi. Það væri sláandi að sjá í skýrslunni að meðalaldur barna þegar þau sæju fyrst klámfengið efni væri aðeins 9–11 ár.

Stjórnarnefnd samþykkti einnig ályktun um valdeflingu kvenna með bættu aðgengi að getnaðarvörnum í Evrópu. Kallað var eftir því að getnaðarvarnir yrðu aðgengilegar öllum á viðráðanlegu verði og að kynfræðsla yrði hluti námskrár í öllum aðildarríkjum Evrópuráðsins. Einnig var kallað eftir því að forgangsraðað yrði í þágu kyn- og æxlunarheilbrigðis á tímum heimsfaraldurs kórónuveiru og ítrekað að aðgengi að neyðargetnaðarvörnum skyldi flokkast sem nauðsynleg heilbrigðisþjónusta.

Að lokum flutti formaður nefndar um eftirlit með þingkosningum í Aserbaísjan í febrúar 2020 stjórnarnefnd skýrslu nefndarinnar sem var mjög gagnrýnin á framkvæmd kosninganna. Forseti upplýsti meðlimi stjórnarnefndar um þá ákvörðun framkvæmdastjórnar að fella endanlega niður júnífundi Evrópuráðsþingsins sem hafði verið frestað fram á haust. Samþykkt var að halda næsta fund stjórnarnefndar Evrópuráðsþingsins í Chania í Grikklandi 15.–16. september.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu https://pace.coe.int/en/.